

**Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania
przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych
ocen klasyfikacyjnych**

**BIOLOGIA
KL. V – VIII**

Rok szkolny 2023/2024

**Opracowała:
Rusin Ann**

V Wymagania na poszczególne oceny z biologii w klasie 5a - wymagania na ocenę śródroczną i roczną

Wymagania na poszczególne oceny szkolne w klasie 5a oraz ocenę śródroczną (nr podstawy programowej- wymagania ogólne: – I -1,2,3,4,5,6,7,8 ; II – 1,2,3,4, 6) Uczeń na ocenę:				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>podaje cechy odróżniające organizmy od materii nieożywionej</p>	<p>określa, czym zajmuje się biologia jako nauka oraz jej wybrane działy</p>	<p>określa, co to jest komórka, tkanka, narząd i układ narządów z uwzględnieniem przykładów</p>	<p>podaje przykłady zastosowania wiedzy biologicznej w życiu człowieka</p>	<p>przedstawia hierarchiczną organizację budowy organizmów roślinnych i zwierzęcych</p>
<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza obserwację i proste doświadczenie biologiczne zgodnie z instrukcją • dokumentuje obserwacje i proste doświadczenia biologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe etapy planowania doświadczenia • określa warunki przeprowadzania obserwacji i doświadczeń biologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje problem badawczy i hipotezę na podstawie przykładowego doświadczenia biologicznego • rozróżnia próbę kontrolną i próbę badawczą 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje prostą obserwację lub doświadczenie biologiczne z uwzględnieniem procedury badawczej i zasad bezpieczeństwa • analizuje wyniki i formułuje wnioski z przeprowadzonej obserwacji lub doświadczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza samodzielnie zaplanowane doświadczenie i obserwację
<p>podaje przykłady obiektów przyrodniczych, które mogą być przedmiotem obserwacji mikroskopowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje elementy budowy mikroskopu, prawidłowo się nim posługuje. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia we właściwej kolejności etapy prowadzenia obserwacji mikroskopowej • oblicza powiększenia obrazu oglądanego obiektu uzyskiwane w mikroskopie optycznym 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg przygotowania preparatu mikroskopowego świeżego 	<ul style="list-style-type: none"> • określa funkcje poszczególnych elementów budowy mikroskopu optycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje samodzielnie obserwacji mikroskopowej w celu określenia cech obrazu obiektu i jego powiększenia
<p>określa funkcje wody w organizmach i w środowisku przyrodniczym</p>	<p>wymienia najważniejsze pierwiastki i grupy związków chemicznych wchodzących w skład organizmów</p>	<p>podaje podstawowe funkcje białek, cukrów, tłuszczów i kwasów nukleinowych w organizmach</p>	<p>określa, co to są sole mineralne i jaką pełnią funkcję w organizmach</p>	<p>określa znaczenie podstawowych grup związków chemicznych w życiu organizmów</p>
<p>- określa, co to jest komórka</p> <p>- wymienia podstawowe elementy budowy komórki zwierzęcej</p>	<p>- dokonuje obserwacji mikroskopowych komórek zwierzęcych na preparatach trwałych z zachowaniem zasad mikroskopowania</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa podstawowe funkcje elementów budowy komórki zwierzęcej 	<p>-rozpoznaje podstawowe elementy budowy komórki zwierzęcej (pod mikroskopem, na schemacie, na zdjęciu lub na podstawie opisu)</p>	<p>- podaje przykłady komórek zwierzęcych budujących organizmy oraz ich funkcje</p> <p>-porównuje budowę komórek zwierzęcych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy komórek zwierzęcych z ich funkcją w organizmie

<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje samodzielnie preparat mikroskopowy świeży z tkanki roślinnej • wymienia podstawowe elementy budowy komórki roślinnej i bakteryjnej • odróżnia komórkę roślinną od komórki zwierzęcej 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje obserwacji mikroskopowej komórek roślinnych na preparacie świeżym z zachowaniem zasad mikroskopowania • określa funkcje podstawowych elementów budowy komórki roślinnej i komórki bakteryjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę komórki bakteryjnej • rozpoznaje podstawowe elementy budowy komórki roślinnej i komórki bakteryjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje komórki roślinną i zwierzęcą oraz komórki jądrową i bakteryjną, wskazując cechy umożliwiające rozróżnienie tych komórek 	<p>wyjaśnia związek elementów budowy komórki roślinnej i komórki zwierzęcej z ich funkcją</p>
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynności życiowe jako cechy właściwe tylko organizmom 	<ul style="list-style-type: none"> • krótko charakteryzuje podstawowe czynności życiowe organizmów (odżywianie się, oddychanie, wydalanie, wrażliwość na bodźce, wzrost i rozwój, ruch, rozmnażanie się) 	<ul style="list-style-type: none"> • określa, na czym polega rozmnażanie się płciowe i bezpłciowe 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rodzaje rozmnażania się bezpłciowego (podział, pączkowanie, fragmentację, przez zarodniki) 	<ul style="list-style-type: none"> - określa różnice między rozmnażaniem się płciowym i rozmnażaniem się bezpłciowym
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest odżywianie, • wyjaśnia, na czym polega samożywność i cudzożywność • wyjaśnia znaczenie fotosyntezy dla życia na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje podziału organizmów cudzożywnych ze względu na rodzaj pobieranego pokarmu - wymienia substraty i produkty fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega fotosynteza • określa warunki przebiegu fotosyntezy (w odniesieniu do światła i temperatury) 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę chlorofilu w fotosyntezie (wiążanie energii słonecznej) • planuje doświadczenie wskazujące na wpływ wybranego czynnika na intensywność fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza doświadczenie wskazujące na wpływ wybranego czynnika na intensywność fotosyntezy
<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie procesów pozyskiwania energii dla organizmów (oddychanie tlenowe i fermentacja) • przedstawia oddychanie jako sposób uwalniania energii potrzebnej do życia. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa różnice między oddychaniem komórkowym a wymianą gazową • podaje przykłady zastosowania fermentacji w przemyśle i gospodarstwie domowym 	<ul style="list-style-type: none"> • zapisuje słownie równanie oddychania tlenowego, określając substraty, produkty oraz warunki przebiegu tego procesu • określa substraty i produkty fermentacji 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie wykazujące, że podczas fermentacji drożdże wydzielają dwutlenek węgla • określa końcowe produkty fermentacji na podstawie przeprowadzonego doświadczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza doświadczenie fermentacji u drożdży • porównuje oddychanie tlenowe z fermentacją pod kątem substratów, produktów, ilości uwalnianej energii i lokalizacji w komórce
<ul style="list-style-type: none"> • określa, w jakim celu klasyfikuje się organizmy • określa, co to jest gatunek 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co rozumiemy pod pojęciem oznaczanie organizmów • podaje przykład kryterium pomocnego w klasyfikacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystuje prosty klucz do klasyfikowania organizmów z najbliższego otoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje organizmy na podstawie przyjętego kryterium 	<ul style="list-style-type: none"> • konstruuje prosty dwudzielny klucz do oznaczania przykładowych organizmów
<ul style="list-style-type: none"> • określa, czym zajmuje się systematyka • podaje przykłady jednostek systematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasady systemu klasyfikacji biologicznej • wymienia w kolejności główne jednostki systematyczne królestwa zwierząt i królestwa roślin 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zastosowanie pojęcia „układ hierarchiczny” w odniesieniu do klasyfikacji organizmów • określa, jak tworzy się nazwę gatunkową (podwójne nazewnictwo) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje ogólną charakterystykę każdego z pięciu królestw organizmów, ze wskazaniem na istotne cechy różniące te królestwa • rozpoznaje organizmy z najbliższego otoczenia, posługując się prostym kluczem. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia charakterystyczne cechy organizmów pozwalające przyporządkować je do jednego z królestw

<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie bakterii w życiu człowieka • podaje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych człowieka • przedstawia ogólne zasady profilaktyki chorób bakteryjnych i wirusowych 	<p>przedstawia znaczenie bakterii w przyrodzie</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa rozmiary bakterii i środowisko ich życia • rozróżnia formy komórek bakteryjnych (kuliste, pałeczkowate, przecinkowate i spiralne) 	<p>przedstawia drogi rozprzestrzeniania się i zasady profilaktyki chorób bakteryjnych (gruźlica, borelioza, tężec, salmonelloza) i wirusowych (grypa, ospa, różyczka, świnka, odra, AIDS)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynności życiowe bakterii: <ul style="list-style-type: none"> – sposoby odżywiania się bakterii: – sposoby oddychania (tlenowe i beztlenowe) – rozmnażanie się (przez podział) 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego wirusów nie można zaklasyfikować do organizmów • wskazuje na związki pomiędzy środowiskiem życia, czynnościami życiowymi i znaczeniem bakterii
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy umożliwiające zakwalifikowanie organizmu do protistów roślinnych oraz protistów zwierzęcych 	<ul style="list-style-type: none"> • określa środowisko i tryb życia protistów, podając przykłady organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego euglena zielona jest nazywana organizmem zmienneżywnym 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wybrane czynności życiowe protistów (oddychanie, odżywianie się, rozmnażanie się) 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy grupy organizmów tworzących królestwo protistów
<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje elementy budowy protista wielokomórkowego na przykładzie morszczyku • przedstawia zasady profilaktyki chorób wywołanych przez protisty (toksoplazmoza, malaria) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje cechy plechowców • przedstawia czynności życiowe pantofelka 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje obserwacji mikroskopowej protistów – budowy i sposobu poruszania się • przedstawia drogi zakażenia chorobami wywołanymi przez protisty (toksoplazmoza, malaria) 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje różnorodność budowy protistów (jednokomórkowe, wielokomórkowe) na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje tryb życia i budowę protistów roślinopodobnych i zwierzęcych
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnorodność budowy grzybów (jednokomórkowe, wielokomórkowe) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego porosty określamy jako organizmy symbiotyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wybrane czynności życiowe grzybów (odżywianie się, oddychanie i rozmnażanie się) 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje różnorodność budowy grzybów na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy odróżniające grzyby od organizmów innych królestw
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia, podając przykłady, pozytywne i negatywne znaczenie grzybów dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska życia grzybów, w tym grzybów porostowych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie grzybów w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób można wykorzystać grzyby porostowe do oceny jakości powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy umożliwiające zakwalifikowanie organizmu do grzybów

Kl. 5a - wymagania na ocenę -roczną

(nr podstawy programowej- wymagania ogólne: II – 5)

<ul style="list-style-type: none"> • określa środowiska życia mchów 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia mchy od innych roślin na rysunkach, fotografiach i okazach naturalnych • przedstawia znaczenie mchów w przyrodzie i życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia cechy budowy zewnętrznej płonnika 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego torfowiec może gromadzić duże ilości wody 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia charakterystyczne cechy mchów pozwalające na ich identyfikację wśród nieznanymi organizmów
<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje środowiska życia paprociowych, widłakowych i skrzypowych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje znaczenie paprociowych, widłakowych i skrzypowych w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje przedstawicieli paprociowych, widłakowych i skrzypowych na rysunkach, fotografiach i okazach naturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje charakterystyczne cechy paprociowych, widłakowych i skrzypowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje podobieństwa i różnice między paprociami, skrzypami i widłakami

<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na okazie żywym lub zielnikowym organy rośliny okrytonasiennej i określa ich podstawowe funkcje dokonyuje obserwacji mikroskopowej komórek cebuli 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje tkanki roślinne rozpoznaje na rysunku, zdjęciu, preparacie mikroskopowym, modelu tkankę okrywającą, miękiszową, przewodzącą, wzmacniającą 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie tkanek twórczych i ich rolę we wzroście rośliny 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową a funkcjami tkanek okrywających, miękiszowych, przewodzących i wzmacniających 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę zewnętrzną mchów, paprociowych, widłakowych i skrzypowych, nagonasiennych oraz okrytonasiennych, różniąc ich organy
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia cechy budowy zewnętrznej rośliny nagonasiennej na przykładzie sosny 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje rodzime gatunki nagonasiennych na podstawie pędów z szyszkami/szyszkogodami i igłami 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, jakie korzyści przyniosło roślinom wytworzenie nasion 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje nieznaną roślinę jako przedstawiciela nagonasiennych na podstawie jego cech budowy zewnętrznej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie nagonasiennych w przyrodzie i dla człowieka jako gatunków lasotwórczych
<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia formy okrytonasiennych: drzewa, krzewy, krzewinki i rośliny zielne 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że życie człowieka nie byłoby możliwe bez roślin okrytonasiennych 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje pospolite gatunki rodzimych drzew liściastych na podstawie pędów 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje nieznaną roślinę jako przedstawiciela okrytonasiennych na podstawie jego cech budowy zewnętrznej 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że cechy roślin okrytonasiennych przyczyniły się do ich dominacji we florze świata
<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę zewnętrzną korzenia, łodygi i liścia 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje systemy korzeniowe – palowy i wiązkowy 	<ul style="list-style-type: none"> określa funkcje poszczególnych stref budowy korzenia 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że budowa liścia stanowi przystosowanie do przeprowadzania fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje modyfikacje korzeni, łodyg i liści jako adaptacje do życia w określonych środowiskach
<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia elementy budowy kwiatu rośliny okrytonasiennej odróżnia zapylenie i zapłodnienie 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę poszczególnych elementów budowy kwiatu wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie się roślin 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie się płciowe roślin rozróżnia i obserwuje sposoby rozmnażania się roślin 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady roślin użytkowych rozmnażanych wegetatywnie i sposobu, w jaki można je rozmnożyć 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób powstają nasiona i owoce okrytonasiennych
<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady przystosowań w budowie owoców do rozprzestrzeniania się za pośrednictwem zwierząt, wiatru i wody 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę poszczególnych części nasienia 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przebieg kiełkowania nasion i warunki niezbędne do tego procesu wykonuje doświadczenie sprawdzające wpływ wybranego czynnika na kiełkowanie nasion 	<ul style="list-style-type: none"> planuje doświadczenie sprawdzające wpływ wybranego czynnika na kiełkowanie nasion 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia potrzebę przestrzegania procedur badawczych podczas obserwacji i doświadczeń biologicznych

V Wymagania na poszczególne oceny z biologii w klasie 5b - wymagania na ocenę śródroczną i roczną

Wymagania na poszczególne oceny szkolne w klasie 5b oraz ocenę śródroczną				
(nr podstawy programowej- wymagania ogólne: – I -1,2,3,4,5,6,7,8 ; II – 1,2,3,4, 6)				
Uczeń na ocenę:				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
podaje cechy odróżniające organizmy od materii nieożywionej	określa, czym zajmuje się biologia jako nauka oraz jej wybrane działy	określa, co to jest komórka, tkanka, narząd i układ narządów z uwzględnieniem przykładów	podaje przykłady zastosowania wiedzy biologicznej w życiu człowieka	przedstawia hierarchiczną organizację budowy organizmów roślinnych i zwierzęcych
<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza obserwację i proste doświadczenie biologiczne zgodnie z instrukcją • dokumentuje obserwacje i proste doświadczenia biologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe etapy planowania doświadczenia • określa warunki przeprowadzania obserwacji i doświadczeń biologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje problem badawczy i hipotezę na podstawie przykładowego doświadczenia biologicznego • rozróżnia próbę kontrolną i próbę badawczą 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje prostą obserwację lub doświadczenie biologiczne z uwzględnieniem procedury badawczej i zasad bezpieczeństwa • analizuje wyniki i formułuje wnioski z przeprowadzonej obserwacji lub doświadczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza samodzielnie zaplanowane doświadczenie i obserwację
podaje przykłady obiektów przyrodniczych, które mogą być przedmiotem obserwacji mikroskopowych <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje elementy budowy mikroskopu, prawidłowo się nim posługuje. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia we właściwej kolejności etapy prowadzenia obserwacji mikroskopowej • oblicza powiększenia obrazu oglądanego obiektu uzyskiwane w mikroskopie optycznym 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg przygotowania preparatu mikroskopowego świeżego 	<ul style="list-style-type: none"> • określa funkcje poszczególnych elementów budowy mikroskopu optycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje samodzielnie obserwacji mikroskopowej w celu określenia cech obrazu obiektu i jego powiększenia
określa funkcje wody w organizmach i w środowisku przyrodniczym	wymienia najważniejsze pierwiastki i grupy związków chemicznych wchodzących w skład organizmów	podaje podstawowe funkcje białek, cukrów, tłuszczów i kwasów nukleinowych w organizmach	określa, co to są sole mineralne i jaką pełnią funkcję w organizmach	określa znaczenie podstawowych grup związków chemicznych w życiu organizmów
- określa, co to jest komórka - wymienia podstawowe elementy budowy komórki zwierzęcej	- dokonuje obserwacji mikroskopowych komórek zwierzęcych na preparatach trwałych z zachowaniem zasad mikroskopowania <ul style="list-style-type: none"> • określa podstawowe funkcje elementów budowy komórki zwierzęcej 	-rozpoznaje podstawowe elementy budowy komórki zwierzęcej (pod mikroskopem, na schemacie, na zdjęciu lub na podstawie opisu)	- podaje przykłady komórek zwierzęcych budujących organizmy oraz ich funkcje -porównuje budowę komórek zwierzęcych	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy komórek zwierzęcych z ich funkcją w organizmie

<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje samodzielnie preparat mikroskopowy świeży z tkanki roślinnej • wymienia podstawowe elementy budowy komórki roślinnej i bakteryjnej • odróżnia komórkę roślinną od komórki zwierzęcej 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje obserwacji mikroskopowej komórek roślinnych na preparacie świeżym z zachowaniem zasad mikroskopowania • określa funkcje podstawowych elementów budowy komórki roślinnej i komórki bakteryjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę komórki bakteryjnej • rozpoznaje podstawowe elementy budowy komórki roślinnej i komórki bakteryjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje komórki roślinną i zwierzęcą oraz komórki jądrową i bakteryjną, wskazując cechy umożliwiające rozróżnienie tych komórek 	<p>wyjaśnia związek elementów budowy komórki roślinnej i komórki zwierzęcej z ich funkcją</p>
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynności życiowe jako cechy właściwe tylko organizmom 	<ul style="list-style-type: none"> • krótko charakteryzuje podstawowe czynności życiowe organizmów (odżywianie się, oddychanie, wydalanie, wrażliwość na bodźce, wzrost i rozwój, ruch, rozmnażanie się) 	<ul style="list-style-type: none"> • określa, na czym polega rozmnażanie się płciowe i bezpłciowe 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rodzaje rozmnażania się bezpłciowego (podział, pączkowanie, fragmentację, przez zarodniki) 	<ul style="list-style-type: none"> - określa różnice między rozmnażaniem się płciowym i rozmnażaniem się bezpłciowym
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest odżywianie, • wyjaśnia, na czym polega samożywność i cudzożywność • wyjaśnia znaczenie fotosyntezy dla życia na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje podziału organizmów cudzożywnych ze względu na rodzaj pobieranego pokarmu - wymienia substraty i produkty fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega fotosynteza • określa warunki przebiegu fotosyntezy (w odniesieniu do światła i temperatury) 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę chlorofilu w fotosyntezie (wiążanie energii słonecznej) • planuje doświadczenie wskazujące na wpływ wybranego czynnika na intensywność fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza doświadczenie wskazujące na wpływ wybranego czynnika na intensywność fotosyntezy
<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie procesów pozyskiwania energii dla organizmów (oddychanie tlenowe i fermentacja) • przedstawia oddychanie jako sposób uwalniania energii potrzebnej do życia. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa różnice między oddychaniem komórkowym a wymianą gazową • podaje przykłady zastosowania fermentacji w przemyśle i gospodarstwie domowym 	<ul style="list-style-type: none"> • zapisuje słownie równanie oddychania tlenowego, określając substraty, produkty oraz warunki przebiegu tego procesu • określa substraty i produkty fermentacji 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie wykazujące, że podczas fermentacji drożdże wydzielają dwutlenek węgla • określa końcowe produkty fermentacji na podstawie przeprowadzonego doświadczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza doświadczenie fermentacji u drożdży • porównuje oddychanie tlenowe z fermentacją pod kątem substratów, produktów, ilości uwalnianej energii i lokalizacji w komórce
<ul style="list-style-type: none"> • określa, w jakim celu klasyfikuje się organizmy • określa, co to jest gatunek 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co rozumiemy pod pojęciem oznaczanie organizmów • podaje przykład kryterium pomocnego w klasyfikacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystuje prosty klucz do klasyfikowania organizmów z najbliższego otoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje organizmy na podstawie przyjętego kryterium 	<ul style="list-style-type: none"> • konstruuje prosty dwudzielny klucz do oznaczania przykładowych organizmów
<ul style="list-style-type: none"> • określa, czym zajmuje się systematyka • podaje przykłady jednostek systematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasady systemu klasyfikacji biologicznej • wymienia w kolejności główne jednostki systematyczne królestwa zwierząt i królestwa roślin 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zastosowanie pojęcia „układ hierarchiczny” w odniesieniu do klasyfikacji organizmów • określa, jak tworzy się nazwę gatunkową (podwójne nazewnictwo) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje ogólną charakterystykę każdego z pięciu królestw organizmów, ze wskazaniem na istotne cechy różniące te królestwa • rozpoznaje organizmy z najbliższego otoczenia, posługując się prostym kluczem. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia charakterystyczne cechy organizmów pozwalające przyporządkować je do jednego z królestw

<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie bakterii w życiu człowieka • podaje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych człowieka • przedstawia ogólne zasady profilaktyki chorób bakteryjnych i wirusowych 	<p>przedstawia znaczenie bakterii w przyrodzie</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa rozmiary bakterii i środowisko ich życia • rozróżnia formy komórek bakteryjnych (kuliste, pałeczkowate, przecinkowate i spiralne) 	<p>przedstawia drogi rozprzestrzeniania się i zasady profilaktyki chorób bakteryjnych (gruźlica, borelioza, tężec, salmonelloza) i wirusowych (grypa, ospa, różyczka, świnka, odra, AIDS)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynności życiowe bakterii: <ul style="list-style-type: none"> – sposoby odżywiania się bakterii: – sposoby oddychania (tlenowe i beztlenowe) – rozmnażanie się (przez podział) 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego wirusów nie można zaklasyfikować do organizmów • wskazuje na związki pomiędzy środowiskiem życia, czynnościami życiowymi i znaczeniem bakterii
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy umożliwiające zakwalifikowanie organizmu do protistów roślinnych oraz protistów zwierzęcych 	<ul style="list-style-type: none"> • określa środowisko i tryb życia protistów, podając przykłady organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego euglena zielona jest nazywana organizmem zmiennożywnym 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wybrane czynności życiowe protistów (oddychanie, odżywianie się, rozmnażanie się) 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy grupy organizmów tworzących królestwo protistów
<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje elementy budowy protista wielokomórkowego na przykładzie morszczyku • przedstawia zasady profilaktyki chorób wywołanych przez protisty (toksoplazmoza, malaria) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje cechy plechowców • przedstawia czynności życiowe pantofelka 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje obserwacji mikroskopowej protistów – budowy i sposobu poruszania się • przedstawia drogi zakażenia chorobami wywołanymi przez protisty (toksoplazmoza, malaria) 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje różnorodność budowy protistów (jednokomórkowe, wielokomórkowe) na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje tryb życia i budowę protistów roślinopodobnych i zwierzęcych
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnorodność budowy grzybów (jednokomórkowe, wielokomórkowe) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego porosty określamy jako organizmy symbiotyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wybrane czynności życiowe grzybów (odżywianie się, oddychanie i rozmnażanie się) 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje różnorodność budowy grzybów na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy odróżniające grzyby od organizmów innych królestw
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia, podając przykłady, pozytywne i negatywne znaczenie grzybów dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska życia grzybów, w tym grzybów porostowych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie grzybów w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób można wykorzystać grzyby porostowe do oceny jakości powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy umożliwiające zakwalifikowanie organizmu do grzybów

Kl. 5b -wymagania na ocenę -roczną

(nr podstawy programowej- wymagania ogólne: II – 5)

<ul style="list-style-type: none"> • określa środowiska życia mchów 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia mchy od innych roślin na rysunkach, fotografiach i okazach naturalnych • przedstawia znaczenie mchów w przyrodzie i życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia cechy budowy zewnętrznej płożnika 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego torfowiec może gromadzić duże ilości wody 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia charakterystyczne cechy mchów pozwalające na ich identyfikację wśród nieznanymi organizmów
<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje środowiska życia paprociowych, widłakowych i skrzypowych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje znaczenie paprociowych, widłakowych i skrzypowych w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje przedstawicieli paprociowych, widłakowych i skrzypowych na rysunkach, fotografiach i okazach naturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje charakterystyczne cechy paprociowych, widłakowych i skrzypowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje podobieństwa i różnice między paprociami, skrzypami i widłakami

<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na okazie żywym lub zielnikowym organy rośliny okrytonasiennej i określa ich podstawowe funkcje dokonyuje obserwacji mikroskopowej komórek cebuli 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje tkanki roślinne rozpoznaje na rysunku, zdjęciu, preparacie mikroskopowym, modelu tkankę okrywającą, miękiszową, przewodzącą, wzmacniającą 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie tkanek twórczych i ich rolę we wzroście rośliny 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową a funkcjami tkanek okrywających, miękiszowych, przewodzących i wzmacniających 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę zewnętrzną mchów, paprociowych, widłakowych i skrzypowych, nagonasiennych oraz okrytonasiennych, różniąc ich organy
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia cechy budowy zewnętrznej rośliny nagonasiennej na przykładzie sosny 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje rodzime gatunki nagonasiennych na podstawie pędów z szyszkami/szyszkogodami i igłami 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, jakie korzyści przyniosło roślinom wytworzenie nasion 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje nieznanego organizm nagonasiennych na podstawie jego cech budowy zewnętrznej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie nagonasiennych w przyrodzie i dla człowieka jako gatunków lasotwórczych
<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia formy okrytonasiennych: drzewa, krzewy, krzewinki i rośliny zielne 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że życie człowieka nie byłoby możliwe bez roślin okrytonasiennych 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje pospolite gatunki rodzimych drzew liściastych na podstawie pędów 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje nieznanego organizm okrytonasiennych na podstawie jego cech budowy zewnętrznej 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że cechy roślin okrytonasiennych przyczyniły się do ich dominacji we florze świata
<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę zewnętrzną korzenia, łodygi i liścia 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje systemy korzeniowe – palowy i wiązkowy 	<ul style="list-style-type: none"> określa funkcje poszczególnych stref budowy korzenia 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że budowa liścia stanowi przystosowanie do przeprowadzania fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje modyfikacje korzeni, łodyg i liści jako adaptacje do życia w określonych środowiskach
<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia elementy budowy kwiatu rośliny okrytonasiennej odróżnia zapylenie i zapłodnienie 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę poszczególnych elementów budowy kwiatu wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie się roślin 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie się płciowe roślin rozróżnia i obserwuje sposoby rozmnażania się roślin 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady roślin użytkowych rozmnażanych wegetatywnie i sposobu, w jaki można je rozmnożyć 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób powstają nasiona i owoce okrytonasiennych
<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady przystosowań w budowie owoców do rozprzestrzeniania się za pośrednictwem zwierząt, wiatru i wody 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę poszczególnych części nasienia 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przebieg kiełkowania nasion i warunki niezbędne do tego procesu wykonuje doświadczenie sprawdzające wpływ wybranego czynnika na kiełkowanie nasion 	<ul style="list-style-type: none"> planuje doświadczenie sprawdzające wpływ wybranego czynnika na kiełkowanie nasion 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia potrzebę przestrzegania procedur badawczych podczas obserwacji i doświadczeń biologicznych

Wymagania na poszczególne oceny z biologii w klasie 6

Wymagania na poszczególne oceny szkolne w klasie 6 –wymagania na ocenę śródroczną				
(nr podstawy programowej- wymagania ogólne: – II – 7, 8)				
Uczeń potrafi na ocenę:				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zwierząt żyjących w różnych środowiskach 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia charakterystyczne cechy zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne grupy bezkręgowców i kręgowców 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najważniejsze cechy bezkręgowców i kręgowców • określa tryb życia wybranych przedstawicieli zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek symetrii ciała z trybem życia zwierząt
<ul style="list-style-type: none"> • określa, co to jest tkanka • klasyfikuje tkanki zwierzęce • określa funkcje tkanki nabłonkowej i 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia budowę tkanki nabłonkowej i łącznej • dokonuje obserwacji mikroskopowej tkanki nabłonkowej lub łącznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w budowie tkanki nabłonkowej i tkanek łącznych cechy adaptacyjne do pełnienia określonych funkcji 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje tkankę nabłonkową, chrzęstną, kostną i krew 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje tkankę nabłonkową i łączną pod względem budowy, funkcji i położenia w organizmach zwierzęcych
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje tkanki mięśniowej i podaje ich funkcje • określa rolę tkanki nerwowej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia budowę neuronu • dokonuje obserwacji mikroskopowej tkanki mięśniowej lub nerwowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy tkanki mięśniowej z funkcją • wskazuje cechy adaptacyjne w budowie tkanki nerwowej do 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje tkanki mięśniowe i tkankę nerwową 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje tkankę mięśniową i nerwową pod względem budowy, funkcji i położenia w organizmach zwierzęcych
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska i tryb życia parzydełkowców • wymienia cechy umożliwiające zaklasyfikowanie organizmu do parzydełkowców 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę i tryb życia polipa i meduzy • identyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela parzydełkowców na podstawie charakterystycznych cech tej grupy zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • określa sposoby rozmnażania się polipa oraz meduzy 	<ul style="list-style-type: none"> • krótko charakteryzuje stułbiopławy, krążkopławy i koralowce
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska i tryb życia płazińców • wymienia cechy umożliwiające zaklasyfikowanie organizmu do płazińców 	<ul style="list-style-type: none"> • określa sposoby zarażenia się tasiemcem uzbrojonym i nieuzbrojonym oraz zasady profilaktyki • przedstawia znaczenie płazińców w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje przystosowania tasiemca uzbrojonego i nieuzbrojonego do pasożytniczego trybu życia • identyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela płazińców na podstawie charakterystycznych cech tej grupy zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • określa sposoby rozmnażania się płazińców 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę, środowisko oraz tryb życia płazińców i parzydełkowców
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska i tryb życia nicieni • wymienia cechy umożliwiające zaklasyfikowanie organizmu do 	<ul style="list-style-type: none"> • określa sposoby zarażenia się glistą, owsikiem i włosniem oraz zasady profilaktyki • przedstawia znaczenie nicieni w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela nicieni na podstawie charakterystycznych cech tej grupy zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • określa miejsce bytowania nicieni pasożytniczych (glista, owsik, włosień) w organizmie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę, środowisko i tryb życia nicieni i płazińców

<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska i tryb życia pierścienic • określa znaczenie pierścienic w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje główne cechy budowy zewnętrznej pierścienic • podaje różnice w budowie zewnętrznej dżdżownicy, pijawki i nereidy 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnorodność w typie pierścienic mimo podobieństw w budowie zewnętrznej • klasyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela pierścienic. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa związek między zaobserwowanymi różnicami w budowie pierścienic a środowiskiem i trybem życia 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie, w którym można udowodnić wpływ dżdżownicy na mieszanie gleby
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska i tryb życia stawonogów • określa znaczenie skorupiaków w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje główne cechy budowy zewnętrznej stawonogów • wskazuje cechy umożliwiające skorupiakom opanowanie środowiska wodnego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnorodność budowy zewnętrznej skorupiaków • rozpoznaje stawonoga na podstawie cech budowy zewnętrznej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia a czynności życiowe skorupiaków: poruszanie się, odżywanie się, oddychanie, rozmnażanie się • klasyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela 	<ul style="list-style-type: none"> • określa związek między zaobserwowanymi różnicami w budowie skorupiaków ze środowiskiem i trybem życia
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska i tryb życia owadów • określa znaczenie owadów w przyrodzie i dla człowieka (owady pożyteczne i owady szkodniki) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy umożliwiające owadom opanowanie środowiska lądowego oraz aktywny lot 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnorodność budowy aparatów gębowych oraz odnóży owadów w odniesieniu do trybu życia i rodzaju pobieranego pokarmu • klasyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela owadów. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynności życiowe owadów: poruszanie się, odżywanie się, oddychanie, rozmnażanie się • porównuje dwa typy rozwoju złożonego – z przeobrażeniem w pełnym i 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę zewnętrzną oraz czynności życiowe owadów i skorupiaków
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowisko i tryb życia pajęczaków • określa znaczenie pajęczaków w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wspólne cechy budowy zewnętrznej pajęczaków 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnorodność budowy zewnętrznej pajęczaków • przedstawia zdolność większości pajęczaków do wysnuwania nici i określa zastosowania tych nici 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynności życiowe pajęczaków z uwzględnieniem odżywiania się, oddychania, rozmnażania się. • klasyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela pajęczaków. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę zewnętrzną oraz czynności życiowe pajęczaków, owadów i skorupiaków
<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnorodność środowisk zamieszkiwanych przez mięczaki • określa tryb życia ślimaków • przedstawia znaczenie ślimaków w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje główne cechy budowy zewnętrznej mięczaków • przedstawia wspólne cechy budowy zewnętrznej ślimaków • wymienia cechy umożliwiające mięczakom opanowanie środowiska wodnego 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela ślimaków na podstawie zaobserwowanych cech budowy zewnętrznej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia a czynności życiowe ślimaków: poruszanie się, odżywanie się, oddychanie, rozmnażanie się 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnorodność budowy zewnętrznej ślimaków, uwzględnia kształt nogi oraz obecność muszli
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowisko i tryb życia małży i głowonogów • określa znaczenie małży i głowonogów dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia budowę zewnętrzną małży i głowonogów • wymienia cechy budowy zewnętrznej umożliwiające małżom i głowonogom przystosowanie do życia w środowisku wodnym 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnorodność budowy głowonogów, uwzględnia liczbę ramion • klasyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela małży lub 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia a czynności życiowe małży i głowonogów: poruszanie się, odżywanie się, oddychanie, rozmnażanie się 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę zewnętrzną i czynności życiowe małży, głowonogów oraz ślimaków • wymienia cechy ułatwiające głowonogom aktywne polowanie

Kl. 6 - wymagania na oceny roczne (nr podstawy programowej- wymagania ogólne: – II – 9,10, 11, 12, 13, 14)

<ul style="list-style-type: none"> wymienia gromady zwierząt zaliczanych do kręgowców określa środowisko życia ryb opisuje budowę zewnętrzną 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia charakterystyczne cechy kręgowców podaje przykłady ryb kostnoszkieletowych i chrzęstnoszkieletowych oraz wskazuje różnicę w ich budowie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest zmiennocieplność i określa ryby jako zwierzęta zmiennocieplne przedstawia wspólne cechy ryb 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia przynależność ryb do kręgowców wskazuje przystosowania ryb pod względem budowy i czynności życiowych do życia w wodzie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia funkcjonowanie pęcherza pławnego i skrzelii
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia sposób rozmnażania się i rozwój ryb opisuje znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady gatunków ryb chronionych w Polsce i uzasadnia potrzebę ich ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań człowieka wpływających pozytywnie i negatywnie na różnorodność ryb 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, na wybranych przykładach, różnorodność budowy zewnętrznej ryb związanej z trybem życia 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między jajorodnością a jajożyworodnością wykazuje na wybranych przykładach różnorodność i jedność ryb w
<ul style="list-style-type: none"> wskazuje środowiska życia płazów opisuje budowę zewnętrzną i tryb 	<ul style="list-style-type: none"> określa płazy jako zwierzęta zmiennocieplne podaje przykłady płazów ogoniastych i 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia wspólne cechy płazów 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy i czynności życiowych płazów ze środowiskiem wodno-łądowym 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ zmiennocieplności na zasięg występowania płazów
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia sposób rozmnażania się płazów opisuje znaczenie płazów w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady gatunków płazów chronionych w Polsce i uzasadnia potrzebę ich ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje etapy rozwoju płazów na przykładzie żaby podaje przykłady działań człowieka wpływających pozytywnie i 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje na wybranych przykładach różnorodność płazów pod względem budowy zewnętrznej i trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę zewnętrzną i tryb życia kijanki oraz postaci dorosłej żaby
<ul style="list-style-type: none"> wskazuje środowiska życia gadów określa gady jako zwierzęta zmiennocieplne 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę gadów na przykładzie jaszczurki 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia wspólne cechy gadów wskazuje przystosowania gadów pod względem budowy i czynności życiowych do życia na lądzie 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ zmiennocieplności na zasięg występowania gadów wymienia narządy zmysłów gadów i określa ich 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy i czynności życiowych gadów z życiem na lądzie
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia sposób rozmnażania się i rozwoju gadów opisuje znaczenie gadów w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> określa gady jako owodniowce wyjaśnia znaczenie gadów w przyrodzie i dla człowieka podaje przykłady gatunków gadów chronionych w Polsce i uzasadnia potrzebę ich ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań człowieka wpływających pozytywnie i negatywnie na różnorodność gadów 	<ul style="list-style-type: none"> podaje funkcje poszczególnych błon płodowych w rozwoju gadów wykazuje, na wybranych przykładach, różnorodność gadów. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że wytworzenie błon płodowych uniezależnia rozwój gadów od środowiska wodnego
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia różnorodność środowisk życia ptaków wymienia cechy umożliwiające zaklasyfikowanie organizmu do ptaków 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela ptaków na podstawie obecności charakterystycznych cech tej grupy zwierząt opisuje budowę i rolę pióra konturowego określa, co to jest stałocieplność 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przystosowania ptaków do lotu porównuje pióro konturowe z puchowym pod względem budowy i funkcji przedstawia charakterystyczne cechy ptaków 	<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie stałocieplności w opanowaniu przez ptaki różnych rejonów kuli ziemskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy ptaka z przystosowaniem do lotu

<ul style="list-style-type: none"> określa typ zapłodnienia i formę rozrodu ptaków odróżnia gniazdowniki od zagniazdowników 	<ul style="list-style-type: none"> określa, na czym polega jajorodność rozpoznaje elementy budowy jaja podaje przykłady zachowań ptaków w okresie godowym 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę elementów budowy jaja w rozwoju zarodka 	<ul style="list-style-type: none"> zasadnia, dlaczego ptaki zaliczmy do owodniowców 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę błon płodowych w rozwoju ptaków
<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie ptaków w środowisku i dla człowieka rozpoznaje pospolite ptaki w najbliższej okolicy określa różnorodność ptaków. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady ptaków chronionych w Polsce oraz uzasadnia potrzebę ich ochrony rozpoznaje pospolite ptaki żyjące w Polsce przedstawia przykłady działań 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową dzioba a rodzajem pobieranego pokarmu przyporządkowuje ptaki do grzebieniowych, bezgrzebieniowych i pingwinów 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przystosowania ptaków w budowie zewnętrznej do różnych środowisk i trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, na wybranych przez siebie przykładach, różnorodność i jedność ptaków w obrębie gromady
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia różnorodność środowisk życia ssaków wymienia cechy w budowie zewnętrznej umożliwiające zakwalifikowanie organizmu do ssaków rozpoznaje przedstawicieli ssaków. 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje nieznany organizm jako przedstawiciela ssaków na podstawie obecności charakterystycznych cech wyróżnia różne rodzaje zębów ssaków i określa ich rolę 	<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie skóry i jej wytworów w życiu ssaka przedstawia charakterystyczne cechy ssaków 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie stałocieplności w opanowaniu przez ssaki różnych rejonów kuli ziemskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przystosowania ssaka w budowie do środowiska lądowego
<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to znaczy, że ssaki są żyworodne podaje przykłady ssaków łożyskowych, torbaczy i 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia ssaki łożyskowe od stekowców i torbaczy 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia sposób rozmnażania się i rozwój ssaków łożyskowych 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę łożyska w rozwoju zarodkowym ssaków 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje rozwój zarodkowy ssaków łożyskowych, stekowców i torbaczy
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia znaczenie ssaków w środowisku oraz dla człowieka rozpoznaje pospolite ssaki z najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady gatunków ssaków chronionych w Polsce oraz uzasadnia potrzebę ich ochrony rozpoznaje pospolite ssaki żyjące 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy uzębienia ssaków ze sposobem odżywiania się i trybem życia 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przystosowania ssaków w budowie zewnętrznej do różnych środowisk i trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, na wybranych przykładach, różnorodność i jedność ssaków w obrębie gromady

Wymagania na poszczególne oceny z biologii w klasie 7 - wymagania na ocenę śródroczną i roczną

Wymagania na poszczególne oceny szkolne w klasie 7 – wymagania na ocenę śródroczną (nr podstawy programowej- wymagania ogólne: – III – 1, 2, 3, 4)

Uczeń potrafi na ocenę:

dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<ul style="list-style-type: none"> organizacji ciała człowieka narządów wchodzących w skład poszczególnych układów 	<ul style="list-style-type: none"> określa funkcje poszczególnych układów narządów wymienia rodzaje tkanek i lokalizuje je w ciele człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje hierarchiczną budowę organizmu człowieka na wybranym przykładzie układu narządów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę, funkcje i współdziałanie poszczególnych układów narządów 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega znaczenie współdziałania narządów i układów w prawidłowym funkcjonowaniu organizmów
<ul style="list-style-type: none"> skóry budowy skóry i wskazuje je na planszy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaka jest rola naskórka i skóry właściwej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje warstwy skóry opisuje termoregulacyjną funkcję skóry planuje i przeprowadza doświadczenie, w którym rozróżnia obszary skóry bardziej wrażliwe na dotyk i mniej wrażliwe na dotyk 	<ul style="list-style-type: none"> określa związek budowy elementów skóry z pełnionymi przez skórę funkcjami 	<ul style="list-style-type: none"> podaje argumenty świadczące o tym, że skóra jednocześnie oddziela organizm od środowiska i go z nim łączy
<ul style="list-style-type: none"> podstawowe zasady higieny skóry chorób skóry i opisuje ich objawy 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje stan zdrowej skóry opisuje profilaktykę wybranych chorób skóry (grzybice skóry, czerniak) 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność konsultacji lekarskiej w przypadku rozpoznania niepokojących zmian na skórze 	<ul style="list-style-type: none"> określa pozytywne i negatywne skutki opalania się opisuje zmiany skórne określone jako trądzik młodzieńczy 	<ul style="list-style-type: none"> określa związek nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV ze zwiększonym ryzykiem rozwoju choroby nowotworowej skóry
<ul style="list-style-type: none"> podstawowe funkcje szkieletu (ochrona i część układu ruchu) czaszki, kręgosłupa, klatki piersiowej i kończyn w swoim ciele lub na modelu 	<ul style="list-style-type: none"> określa udział szkieletu w krwiotworzeniu i magazynowaniu wapnia rozdzieli szkielet osiowy i kończyn 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy tkanki chrzęstnej i kostnej z pełnionymi funkcjami wskazuje poszczególne kości kończyn i obręczy oraz odcinki kręgosłupa. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje kości mózgowczone i trzewiowczone w swoim ciele lub na modelu 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową kręgosłupa, a jego funkcjami
<ul style="list-style-type: none"> sprzyjające prawidłowemu stanowi kości 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek elementów budowy fizycznej kości z jej funkcjami 	<ul style="list-style-type: none"> rozdzieli kości o różnych kształtach wykazuje znaczenie tkanki kostnej zbitnej i gąbczastej w funkcjonowaniu kości 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia związek między budową chemiczną kości a jej właściwościami 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia efekty doświadczenia z jej moczeniem w occie, odwołując się do budowy chemicznej kości
<ul style="list-style-type: none"> połączeń kości połączeń kości na planszy i na własnym organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy elementów budujących staw 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę chrząstki w stawie 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje stawy zawiasowy i kulisty oraz podaje różnice w ich funkcjonowaniu 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje cechy tkanki chrzęstnej jako tkanki współtworzącej szkielet
<ul style="list-style-type: none"> mięśniowego odaje przykłady zbudowanych 	<ul style="list-style-type: none"> rozdzieli na modelu i schemacie tkankę mięśniową gładką, sercową i szkieletową 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę i sposób funkcjonowania tkanki mięśniowej gładkiej, sercowej 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na współdziałanie mięśni i szkieletu podczas ruchu (na przykładzie ruchu) 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje antagonistyczne działanie mięśni

z tkanki mięśniowej gładkiej, sercowej i szkieletowej		i szkieletowej • określa czynniki niezbędne do powstania skurczu mięśnia	kończyny górnej lub dolnej)	
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia negatywny wpływ środków dopingujących na zdrowie człowieka • podaje sposoby zapobiegania wadom postawy 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia pozytywny wpływ ćwiczeń fizycznych na organizm człowieka • wymienia wady postawy i podaje możliwe przyczyny ich powstawania 	<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie aktywności fizycznej w prawidłowym funkcjonowaniu układu ruchu i utrzymaniu zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia etyczne aspekty stosowania doping • podaje przykłady schorzeń układu ruchu oraz zasady profilaktyki 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę racjonalnej aktywności ruchowej w utrzymaniu zdrowia i sprawności fizycznej przez całe życie
<ul style="list-style-type: none"> • definiuje trawienie • wymienia w kolejności narządy układu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę poszczególnych części układu pokarmowego • lokalizuje narządy układu pokarmowego na modelu. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę poszczególnych rodzajów zębów, z uwzględnieniem ich kształtu 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia związek budowy narządów układu pokarmowego z ich funkcją 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia związek budowy przewodu pokarmowego z perystaltyką i jej udziałem we właściwym funkcjonowaniu układu pokarmowego
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe grupy składników pokarmowych i ogólnie nakreśla ich rolę • podaje źródła białek, tłuszczów i cukrów 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza doświadczenie, w którym wykrywa obecność skrobi w różnych produktach spożywczych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia źródła aminokwasów i określa ich rolę 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie składników pokarmowych w prawidłowym rozwoju i funkcjonowaniu organizmu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie, w którym wykrywa obecność skrobi w różnych produktach spożywczych
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia źródła wybranych witamin (A, D, K, C, B₆, B₁₂) i składników mineralnych (Mg, Fe, Ca) • określa rolę wody, soli mineralnych i witamin w organizmie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę i efekty niedoboru wybranych witamin (A, D, K, C, B₆, B₁₂) i składników mineralnych (Mg, Fe, Ca) 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność spożywania owoców i warzyw jako źródła witamin i składników mineralnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego woda jest ważnym uzupełnieniem pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje skutki niewłaściwej suplementacji witamin i składników mineralnych
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę enzymów w procesie trawienia • przedstawia miejsce trawienia białek, tłuszczów i cukrów w układzie pokarmowym 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na skrobię 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia produkty trawienia i miejsca wchłaniania głównych grup związków organicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rolę wątroby i trzustki w trawieniu 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na skrobię
<ul style="list-style-type: none"> • określa czynniki, które wpływają na potrzeby pokarmowe ludzi • uzasadnia potrzebę czytania informacji umieszczonych na opakowaniach produktów spożywczych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek między wartością energetyczną pokarmu a potrzebami energetycznymi człowieka, w zależności od płci, wieku, trybu życia, zdrowia i aktywności fizycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje na podstawie etykiet zawartość składników odżywczych w wybranych produktach spożywczych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje zawartość chemicznych dodatków do żywności w wybranych artykułach spożywczych (gumie do żucia, galaretkie, zupie w proszku) 	<ul style="list-style-type: none"> • określa wady i zalety stosowania chemicznych dodatków do żywności
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia korzyści płynące 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza indeks masy ciała • interpretuje dane 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego należy stosować dietę zróżnicowaną 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie błonnika jako ważnego składnika 	<ul style="list-style-type: none"> • konstruuje, na podstawie swego sposobu odżywiania,

odżywiania się	zawarte w piramidzie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej	pod względem składników pokarmowych i dostosowaną do potrzeb organizmu	pokarmów w prawidłowym ruchu jelita i przesuwananiu trawionego pokarmu	własną piramidę zdrowego żywienia i porównuje ją z piramidą wzorcową
<ul style="list-style-type: none"> • ma świadomość wpływu ilości i jakości spożywanych posiłków na zdrowie człowieka • wymienia konsekwencje zdrowotne niewłaściwego odżywiania się 	<ul style="list-style-type: none"> • określa przyczyny i skutki przejadania się (i otyłości) oraz nadmiernego odchudzania się 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przyczyny, objawy i skutki uboczne cukrzycy typu II 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przyczyny i skutki zdrowotne anoreksji i bulimii 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje społeczne skutki chorób związanych z niewłaściwym odżywianiem się
<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę zachowania higieny jamy ustnej • argumentuje stwierdzenie, że należy przestrzegać zasad higieny podczas przygotowywania i spożywania posiłków 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność okresowego wykonywania przeglądu stanu uzębienia u stomatologa • podaje przykłady chorób układu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje zasady profilaktyki chorób WZW A, B, C, choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy, zakażeń i zatruc pokarmowych, raka jelita grubego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje konsekwencje zdrowotne nieprzestrzegania zasad higieny podczas przygotowywania i spożywania posiłków. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia podłoże chorób WZW A, B, C, choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy, zakażeń i zatruc pokarmowych, raka jelita grubego

Kl. 7 -wymagania na ocenę roczną (nr podstawy programowej- wymagania ogólne: – III– 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ; IV – 1, 2, 3, 4)

<ul style="list-style-type: none"> • wymienia składniki krwi (osocze, krwinki) • wskazuje niebezpieczeństwo związane z obecnością czadu we wdychanym powietrzu 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje krwi 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia grupy krwi układu AB0 i Rh • określa rolę osocza krwi, erytrocytów, leukocytów i trombocytów 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg powstawania skrzepu • wskazuje, jaką grupę krwi układu AB0 można przetaczać biorcom z określoną grupą 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy i właściwości składników krwi z pełnionymi funkcjami
<ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę układu krwionośnego • przedstawia główne funkcje układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje elementy budowy układu krążenia (na modelu /schemacie) ze wskazaniem kierunku przepływu krwi • określa funkcje obiegu płucnego i obwodowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na różnice w budowie i funkcji naczyń krwionośnych (żył, tętnic i naczyń włosowatych) 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje związek między budową a funkcją poszczególnych naczyń krwionośnych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje krążenie krwi w obiegu płucnym (małym) i obwodowym (dużym)
<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje serce i określa jego położenie w ciele człowieka • określa wpływ różnych czynników na pracę serca 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje elementy budowy serca • wymienia badania wykonywane w diagnostyce chorób serca • podaje właściwości tkanki mięśniowej budującej serce 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje elementy budowy serca: przedsionki, komory, zastawki, naczynia wieńcowe, z uwzględnieniem ich roli • wyjaśnia, co to jest puls i ciśnienie krwi 	<ul style="list-style-type: none"> • określa etapy pracy serca • wyjaśnia związek pracy serca z tętnem i ciśnieniem krwi 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia zależność między pracą serca a wysiłkiem fizycznym
<ul style="list-style-type: none"> • formułuje problem badawczy i hipotezę • określa warunki doświadczenia, 	<ul style="list-style-type: none"> • rejestruje wyniki doświadczenia stosownie do przeprowadzonych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wyniki doświadczenia • dokumentuje etapy doświadczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie określające wpływ wysiłku fizycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wpływ aktywności fizycznej i prawidłowej diety

Zespół Szkół w Budach Głogowskich

<p>próbę badawczą i kontrolną</p> <ul style="list-style-type: none"> wykonuje pomiar tętna i ciśnienia krwi. 	<p>pomiarów</p> <ul style="list-style-type: none"> wnioskuje na podstawie wyników doświadczenia 	<p>badającego wpływ wysiłku fizycznego na zmiany tętna i ciśnienia tętniczego krwi</p>	<p>na zmiany tętna i ciśnienia tętniczego krwi</p>	<p>na właściwe funkcjonowanie układu krwionośnego</p>
<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady chorób krwi (anemia, białaczka) i układu krwionośnego (miażdżyca, nadciśnienie tętnicze, zawał serca) wymienia przyczyny chorób krwi, serca i układu krążenia podaje wartości prawidłowego ciśnienia krwi 	<ul style="list-style-type: none"> podaje zasady profilaktyki chorób krwi, serca i układu krążenia przedstawia znaczenie aktywności fizycznej i prawidłowej diety we właściwym funkcjonowaniu układu krążenia wskazuje czynniki zwiększające i zmniejszające ryzyko zachorowania na choroby serca i układu krążenia 	<ul style="list-style-type: none"> określa przyczyny nadciśnienia wyjaśnia, jak dochodzi do zawału serca i udaru mózgu uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych krwi, pomiaru tętna i ciśnienia krwi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje etapy powstawania blaszek miażdżycowych w tętnicy 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia związek między właściwym odżywianiem się, aktywnością fizyczną, a zwiększonym ryzykiem rozwoju chorób układu krwionośnego
<ul style="list-style-type: none"> wskazuje układ limfatyczny jako część układu krążenia wymienia narządy należące do układu limfatycznego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na powiązania krwi, limfy i płynu tkankowego rozpoznaje narządy układu limfatycznego na schemacie, rysunku, modelu 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę i funkcje narządów układu limfatycznego 	<ul style="list-style-type: none"> określa skład oraz funkcje limfy i płynu tkankowego porównuje skład oraz funkcje limfy i płynu tkankowego ze składem i funkcją krwi 	<ul style="list-style-type: none"> określa związek między układem limfatycznym i odpornościowym
<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest odporność organizmu wyjaśnia, co to jest antygen 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela odporność wrodzoną i nabytą podaje przykłady odporności wrodzonej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia naturalne mechanizmy odporności nabytej – biernej i czynnej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje funkcje elementów układu odpornościowego (śledziony, grasicy, węzłów chłonnych; komórek: makrofagów, limfocytów T i B; cząsteczek: przeciwciał). 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady mechanizmów odporności skierowanej przeciwko konkretnemu antygenowi.
<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady szczepień obowiązkowych i nieobowiązkowych oraz ocenia ich znaczenie wymienia narządy, które można przeszczepić człowiekowi 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela odporność naturalną i sztuczną, bierną i czynną przedstawia znaczenie przeszczepów, w tym rodzinnych, w utrzymaniu życia opisuje konflikt serologiczny 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega zgodność tkankowa organizmu uzasadnia potrzebę pozyskiwania narządów do transplantacji oraz deklaracji zgody na transplantację narządów po śmierci 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega konflikt serologiczny wyjaśnia, na czym polega transplantacja 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego niektóre przeszczepy są odrzucane
<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady profilaktyki przeciwko zakażeniom HIV 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje drogi zakażenia HIV 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady najczęstszych alergenów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wpływ HIV na osłabienie układu odpornościowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia podłoże alergii
<ul style="list-style-type: none"> przedstawia znaczenie oddychania dla funkcjonowania 	<ul style="list-style-type: none"> wyróżnia substraty i produkty oddychania komórkowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia istotę oddychania komórkowego oraz wymiany gazowej 	<ul style="list-style-type: none"> określa związek budowy z pełnioną funkcją poszczególnych 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje budowę i funkcjonowanie układu oddechowego

Zespół Szkół w Budach Głogowskich

<p>organizmu człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje części układu oddechowego na modelu / schemacie odróżnia oddychanie komórkowe od wymiany gazowej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje narządów układu oddechowego 	<p>zewnątrznej i wewnętrznej</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia funkcje krtani określa rolę klatki piersiowej, mięśni oddechowych i przepony 	<p>części układu oddechowego</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia mechanizm wentylacji płuc (wdech i wydech) 	
<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na różnice w składzie powietrza wdychanego i wydychanego określa czynniki wpływające na tempo oddychania 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę krwi w transporcie gazów oddechowych uzasadnia niezbędność próby kontrolnej w doświadczeniu formułuje problem badawczy i hipotezę 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przebieg wymiany gazowej w płucach i tkankach analizuje wyniki badań i formułuje wnioski z doświadczeń 	<ul style="list-style-type: none"> przeprowadza doświadczenie/ obserwację zgodnie z instrukcją 	<ul style="list-style-type: none"> planuje doświadczenie, w którym wykazuje obecność dwutlenku węgla i pary wodnej w wydychanym powietrzu
<ul style="list-style-type: none"> wymienia szkodliwe czynniki wpływające na stan układu oddechowego podaje przykłady chorób układu oddechowego uzasadnia konieczność okresowych badań kontrolnych płuc 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny zachorowań na gruźlicę płuc, anginę i raka płuc ze wskazaniem na stosowaną profilaktykę w tym zakresie 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wpływ palenia tytoniu (bierne i czynne) na stan i funkcjonowanie układu oddechowego 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zagrożenia życia, jakie niesie wdychanie substancji szkodliwych zawartych w dymie z papierosa 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wpływ zanieczyszczeń pyłowych powietrza na stan układu oddechowego z uwzględnieniem zasad profilaktyki
<ul style="list-style-type: none"> określa rolę układu wydalniczego wymienia narządy układu wydalniczego 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia substancje usuwane z organizmu człowieka i wskazuje drogi ich 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę i rolę nerek analizuje bilans wodny organizmu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie równowagi wodnej dla organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje, jakie są źródła substancji usuwanych z organizmu człowieka
<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia celowość okresowych badań moczu wymienia zasady higieny układu wydalniczego 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje skład moczu podaje objawy zakażenia dróg moczowych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady chorób, które można zdiagnozować na podstawie składu moczu 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przyczyny i skutki kamicy nerkowej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega dializa krwi i kiedy się ją stosuje
<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy tworzące ośrodkowy układ nerwowy określa rolę autonomicznego układu nerwowego w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> określa funkcje ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego rozpoznaje elementy ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego i podaje ich nazwy 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia związek budowy neuronu z pełnioną funkcją wskazuje przebieg impulsu nerwowego porównuje funkcje współczulnego i przywspółczulnego układu nerwowego 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę neuronów w przyjmowaniu i przewodzeniu impulsów nerwowych 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przystosowania neuronów do pełnienia funkcji w układzie nerwowym
<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy ośrodkowego układu nerwowego i podaje ich funkcje podaje zasady higieny pracy umysłowej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje głównych części mózgowia wyjaśnia, jaką funkcję pełni rdzeń kręgowy 	<ul style="list-style-type: none"> określa, co to jest kora mózgowa i jakie jest jej znaczenie opisuje funkcje mózdzku i rdzenia przedłużonego 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje ośrodki korowe na modelu mózgu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są wyższe czynności nerwowe
<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy składowe łuku odruchowego określa, co to jest odruch 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela odruchy warunkowe i bezwarunkowe podaje przykłady odruchów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia działanie łuku odruchowego wyjaśnia, jak powstają i jaka jest rola odruchów 	<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie wybranych odruchów (czkawka, połykanie, odruch) 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje znaczenie odruchów w codziennym życiu człowieka

Zespół Szkół w Budach Głogowskich

<p>bezwarunkowy i podaje przykłady takich odruchów</p> <ul style="list-style-type: none"> • okonuje obserwacji odruchu kolanowego 	<p>bezwarunkowych i warunkowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega znaczenie odruchów w życiu codziennym człowieka 	<p>warunkowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego odruch kolanowy jest odruchem bezwarunkowym 	<p>wymiotny, źreniczny, mruganie powiekami, łzawienie, odruch ślinienia się) w życiu człowieka</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność ochrony głowy przed urazami ze względu na możliwość uszkodzenia mózgu • podaje przykłady wpływu, jaki ma wysypianie się na procesy myślenia i zapamiętywania 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje zasady efektywnego uczenia się • przedstawia korzystne dla zdrowia sposoby radzenia sobie z długotrwałym (negatywnym) stresem 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny i skutki stresu • podaje przykłady skutecznych metod uczenia się 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego działania stresu • uzasadnia znaczenie snu w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje skuteczne metody uczenia się oparte na wykorzystywaniu wszystkich zmysłów
<ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia rodzaje zmysłów z określeniem ich roli w życiu człowieka • rozpoznaje elementy budowy oka na modelu • dokonuje obserwacji wykazującej obecność tarczy nerwu wzrokowego na siatkówce oka 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to są zmysły, komórki zmysłowe, receptory • lokalizuje receptory i narządy zmysłów w organizmie człowieka • określa funkcje elementów budowy oka 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia funkcje elementów budowy oka 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje budowę oka i rolę jego części w procesie widzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób i jaki obraz obiektu powstaje na siatkówce oka oraz jego interpretację w mózgu
<ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia wady wzroku • uzasadnia potrzebę wykonywania okresowych badań kontrolnych wzroku 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę między widzeniem z bliska i z daleka oraz w ciemności i przy świetle • przedstawia zasady higieny narządu wzroku podczas czytania oraz pracy z komputerem 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: <i>akomodacja oka</i>, <i>krótkowzroczność</i>, <i>dalekowzroczność</i>, <i>astygmatyzm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • określa najczęstsze przyczyny powstawania wad wzroku i sposoby ich korygowania za pomocą soczewek 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia funkcjonowanie oka oraz wady wzroku
<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje elementy budowy ucha na modelu • uzasadnia konieczność higieny narządu słuchu 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia funkcje elementów ucha w odbieraniu bodźców dźwiękowych • wykazuje negatywny wpływ hałasu na zdrowie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • określa przebieg fali dźwiękowej w uchu i powstawanie wrażeń słuchowych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje budowę oraz rolę ucha wewnętrznego jako narządu słuchu i równowagi 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy ucha z pełnią funkcją
<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia znaczenie ostrzegawczej roli zmysłów • przedstawia rolę zmysłu dotyku, zmysłu smaku i zmysłu węchu w życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • bada wrażliwość zmysłu smaku i węchu na podstawie instrukcji • wyjaśnia zagrożenia wynikające ze zjawiska adaptacji węchu 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje wyniki doświadczeń badających wrażliwość wybranych komórek zmysłowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę narządów zmysłów w odbieraniu bodźców z otoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenia lokalizujące receptory zmysłu węchu i smaku
<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie hormonu • opisuje rolę hormonów: wzrostu, insuliny i adrenaliny 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje położenie gruczołów dokrewnych w ciele człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rolę tyroksyny i glukagonu oraz hormonów płciowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego hormony działają tylko na określone narządy organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje podobieństwa i różnice między działaniem układu hormonalnego i nerwowego

Zespół Szkół w Budach Głogowskich

<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność konsultowania z lekarzem przyjmowania środków hormonalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • określa przyczyny i objawy cukrzycy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia antagonizm działania insuliny i glukagonu 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady chorób wynikających z nieprawidłowego działania tarczycy i przysadki 	<ul style="list-style-type: none"> • określa nadrzędną rolę przysadki w układzie dokrewnym
<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę układu rozrodczego męskiego • opisuje zmiany anatomiczne i fizjologiczne zachodzące w organizmie chłopca w okresie dojrzewania • wymienia elementy układu rozrodczego męskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie płciowe • opisuje typowe zachowania chłopca w okresie dojrzewania • wskazuje na rysunku elementy układu rozrodczego męskiego i podaje ich nazwy i funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> • określa funkcje jąder, najądrzy, pęcherzyków nasiennych i prostaty • wyjaśnia, jaka jest rola hormonów, w tym testosteronu, w okresie dojrzewania chłopców 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje miejsce powstawania plemników w układzie rozrodczym męskim i opisuje ich dalszą drogę do momentu wytrysku 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy męskiego układu rozrodczego z jego funkcją
<ul style="list-style-type: none"> • opisuje zmiany anatomiczne i fizjologiczne zachodzące w organizmie dziewczyny w okresie dojrzewania • wymienia elementy układu rozrodczego żeńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje typowe zachowania dziewczyny w okresie dojrzewania • wskazuje na rysunku elementy układu rozrodczego żeńskiego i podaje ich nazwy • opisuje funkcjonowanie układu rozrodczego kobiety 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę poszczególnych elementów układu rozrodczego żeńskiego • wyjaśnia, co to jest jajczkowanie (owulacja) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jaka jest rola hormonów, w tym estrogenów, w okresie dojrzewania dziewcząt 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, w jaki sposób budowa układu rozrodczego żeńskiego jest przystosowana do pełnionych funkcji
<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy gamety męskiej i żeńskiej oraz wskazuje miejsce ich wytwarzania • wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie • wymienia objawy ciąży 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę plemnika z komórką jajową jako przystosowanie do pełnionej funkcji • definiuje termin jajczkowania (owulacji) 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę gamet w procesie zapłodnienia • wyjaśnia, dlaczego zapłodnienie może być efektem stosunku płciowego • wskazuje miejsce, w którym dochodzi do zapłodnienia 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje etapy cyklu miesięczkowego kobiety 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę hormonów związanych z cyklem miesięczkowym
<ul style="list-style-type: none"> • opisuje zachowania ciężarnej kobiety mające pozytywny wpływ na rozwój zarodka i płodu • uzasadnia konieczność pozostawiania kobiety ciężarnej pod opieką lekarską 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka (zygota, zarodek, płód) • opisuje czynniki, które negatywnie wpływają na rozwój zarodka i płodu 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę łożyska dla rozwijającego się płodu 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między zygotą, zarodkiem i płodem 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg wczesnego etapu ciąży – od zapłodnienia do zagnieżdżenia się zarodka w macicy
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy życia człowieka po urodzeniu 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje etapy życia człowieka po urodzeniu • opisuje potrzeby człowieka na różnych etapach rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia etapy fizycznego i psychicznego dojrzewania człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega społeczne dojrzewanie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje potrzeby i ograniczenia ludzi w różnych fazach rozwoju osobniczego
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia choroby przenoszone drogą 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje charakterystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób może dojść 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że seks z przypadkowymi 	<ul style="list-style-type: none"> • przewiduje indywidualne

Zespół Szkół w Budach Głogowskich

<p>• płciową</p> <ul style="list-style-type: none"> określa, w jaki sposób dochodzi do zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową 	<p>objawy chorób przenoszonych drogą płciową</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową 	<p>do zakażenia kiłą, rzeżączką, HIV, HPV</p>	<p>osobami niesie ryzyko zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową</p>	<p>i społeczne skutki zakażenia HIV i HPV</p>
<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, że w jego organizmie temperatura ciała i zawartość wody jest utrzymywana na stałym poziomie 	<ul style="list-style-type: none"> określa, czym jest homeostaza podaje przykłady reakcji organizmu na przegrzanie i przechłodzenie 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność utrzymywania stałych parametrów dla zachowania stabilności środowiska wewnętrznego organizmu opisuje mechanizm regulacji stężenia glukozy we krwi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje mechanizm regulacji stałej temperatury ciała organizmu opisuje mechanizm regulacji zawartości wody w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm sprzężenia zwrotnego, odwołując się do utrzymywania homeostazy
<ul style="list-style-type: none"> podaje, na czym polega zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne podaje przykłady chorób o różnym podłożu 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje czynników zakaźnych i podaje przykłady wywoływanych przez nie chorób 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze badania diagnostyczne 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje typowy przebieg choroby zakaźnej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zabiegów niszczących drobnoustroje i wirusy w środowisku zewnętrznym
<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze zasady profilaktyki chorób zakaźnych 	<ul style="list-style-type: none"> określa drogi szerzenia się chorób zakaźnych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dobre i złe strony stosowania antybiotyków 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady chorób odzwierzęcych 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego antybiotyki nie zwalczają chorób wirusowych
<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady chorób nowotworowych wymienia najważniejsze zasady profilaktyki chorób nowotworowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi nowotworów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie przebieg choroby nowotworowej określa, na czym polega istota chorób nowotworowych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje sposoby leczenia chorób nowotworowych 	<ul style="list-style-type: none"> określa, na czym polega różnica między rakiem a nowotworem
<ul style="list-style-type: none"> podaje skutki zdrowotne alkoholizmu, nikotynizmu, narkomanii i lekomanii 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia negatywny wpływ na zdrowie człowieka nadużywania kofeiny i niektórych leków (oddziałujących na psychikę) 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego nie należy bez potrzeby zażywać leków opisuje negatywne skutki alkoholizmu, nikotynizmu (w tym wdychania nikotyny zawartej w e-papierosach), narkomanii i lekomanii 	<ul style="list-style-type: none"> podaje argumenty przeciw spożywaniu alkoholu, eksperymentowaniu z narkotykami, dopalaczami i substancjami psychoaktywnymi 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje indywidualne i społeczne skutki zażywania substancji psychoaktywnych

Wymagania na poszczególne oceny oraz ocenę śródroczną z biologii w klasie 8

Wymagania dotyczące przeniesionego działu Rozmnażanie z klasy VII

(nr podstawy programowej- wymagania ogólne:– III– 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ; IV – 1, 2, 3, 4
Uczeń na ocenę:

dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<ul style="list-style-type: none"> określa rolę układu rozrodczego męskiego opisuje zmiany anatomiczne i fizjologiczne zachodzące w organizmie chłopca w okresie dojrzewania wymienia elementy układu rozrodczego męskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie płciowe opisuje typowe zachowania chłopca w okresie dojrzewania wskazuje na rysunku elementy układu rozrodczego męskiego i podaje ich nazwy i funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> określa funkcje jąder, najądrzy, pęcherzyków nasiennych i prostaty wyjaśnia, jaka jest rola hormonów, w tym testosteronu, w okresie dojrzewania chłopców 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje miejsce powstawania plemników w układzie rozrodczym męskim i opisuje ich dalszą drogę do momentu wytrysku 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy męskiego układu rozrodczego z jego funkcją
<ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany anatomiczne i fizjologiczne zachodzące w organizmie dziewczyny w okresie dojrzewania wymienia elementy układu rozrodczego żeńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje typowe zachowania dziewczyny w okresie dojrzewania wskazuje na rysunku elementy układu rozrodczego żeńskiego i podaje ich nazwy opisuje funkcjonowanie układu rozrodczego kobiety 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę poszczególnych elementów układu rozrodczego żeńskiego wyjaśnia, co to jest jajczkowanie (owulacja) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaka jest rola hormonów, w tym estrogenów, w okresie dojrzewania dziewcząt 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, w jaki sposób budowa układu rozrodczego żeńskiego jest przystosowana do pełnionych funkcji
<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy gamety męskiej i żeńskiej oraz wskazuje miejsce ich wytwarzania wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie wymienia objawy ciąży 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę plemnika z komórką jajową jako przystosowanie do pełnionej funkcji definiuje termin jajczkowania (owulacji) 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę gamet w procesie zapłodnienia wyjaśnia, dlaczego zapłodnienie może być efektem stosunku płciowego wskazuje miejsce, w którym dochodzi do zapłodnienia 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje etapy cyklu miesięczkowego kobiety 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę hormonów związanych z cyklem miesięczkowym
<ul style="list-style-type: none"> opisuje zachowania ciężarnej kobiety mające pozytywny wpływ na rozwój zarodka i płodu uzasadnia konieczność pozostawania kobiety ciężarnej pod opieką lekarską 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka (zygota, zarodek, płód) opisuje czynniki, które negatywnie wpływają na rozwój zarodka i płodu 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę łożyska dla rozwijającego się płodu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między zygotą, zarodkiem i płodem 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przebieg wczesnego etapu ciąży – od zapłodnienia do zagnieżdżenia się zarodka w macicy
<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy życia człowieka po urodzeniu 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje etapy życia człowieka po urodzeniu opisuje potrzeby człowieka na różnych etapach rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia etapy fizycznego i psychicznego dojrzewania człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega społeczne dojrzewanie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje potrzeby i ograniczenia ludzi w różnych fazach rozwoju osobniczego

Zespół Szkół w Budach Głogowskich

<p>• płciową</p> <ul style="list-style-type: none"> określa, w jaki sposób dochodzi do zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową 	<p>objawy chorób przenoszonych drogą płciową</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową 	<p>do zakażenia kiłą, rzeżączką, HIV, HPV</p>	<p>osobami niesie ryzyko zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową</p>	<p>i społeczne skutki zakażenia HIV i HPV</p>
<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, że w jego organizmie temperatura ciała i zawartość wody jest utrzymywana na stałym poziomie 	<ul style="list-style-type: none"> określa, czym jest homeostaza podaje przykłady reakcji organizmu na przegrzanie i przechłodzenie 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność utrzymywania stałych parametrów dla zachowania stabilności środowiska wewnętrznego organizmu opisuje mechanizm regulacji stężenia glukozy we krwi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje mechanizm regulacji stałej temperatury ciała organizmu opisuje mechanizm regulacji zawartości wody w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm sprzężenia zwrotnego, odwołując się do utrzymywania homeostazy
<ul style="list-style-type: none"> podaje, na czym polega zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne podaje przykłady chorób o różnym podłożu 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje czynników zakaźnych i podaje przykłady wywoływanych przez nie chorób 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze badania diagnostyczne 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje typowy przebieg choroby zakaźnej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zabiegów niszczących drobnoustroje i wirusy w środowisku zewnętrznym
<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze zasady profilaktyki chorób zakaźnych 	<ul style="list-style-type: none"> określa drogi szerzenia się chorób zakaźnych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dobre i złe strony stosowania antybiotyków 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady chorób odzwierzęcych 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego antybiotyki nie zwalczają chorób wirusowych
<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady chorób nowotworowych wymienia najważniejsze zasady profilaktyki chorób nowotworowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi nowotworów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie przebieg choroby nowotworowej określa, na czym polega istota chorób nowotworowych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje sposoby leczenia chorób nowotworowych 	<ul style="list-style-type: none"> określa, na czym polega różnica między rakiem a nowotworem
<ul style="list-style-type: none"> podaje skutki zdrowotne alkoholizmu, nikotynizmu, narkomanii i lekomanii 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia negatywny wpływ na zdrowie człowieka nadużywania kofeiny i niektórych leków (oddziałujących na psychikę) 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego nie należy bez potrzeby zażywać leków opisuje negatywne skutki alkoholizmu, nikotynizmu (w tym wdychania nikotyny zawartej w e-papierosach), narkomanii i lekomanii 	<ul style="list-style-type: none"> podaje argumenty przeciw spożywaniu alkoholu, eksperymentowaniu z narkotykami, dopalaczami i substancjami psychoaktywnymi 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje indywidualne i społeczne skutki zażywania substancji psychoaktywnych

**(nr podstawy programowej- wymagania ogólne: – V – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11)
Uczeń na ocenę:**

dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<ul style="list-style-type: none"> komórce, w którym znajduje się DNA 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę przechowywaniu i powielaniu (replikacji) informacji o cechach organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje DNA (przed- stawia strukturę helisy DNA) 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przebieg replikacji DNA i wyjaśnia jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> symboli ACGT komplementarną sekwencję nowej nici DNA do starej nici DNA
<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady cech dziedzicznych i cech niedziedzicznych (nabytych) u człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to dziedziczność i dziedziczenie o cesze organizmu jest zapisana w DNA 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje geny jednostki dziedziczenia – odcinki DNA odpowiedzialne za cechy dziedziczne 	<ul style="list-style-type: none"> określa zapisania in- formacji o cechach (kolejność nukleotydów w DNA) 	<ul style="list-style-type: none"> jest substancją dziedziczną komórki danego organizmu mają tę samą informację o cechach organizmu
<ul style="list-style-type: none"> podaje, że podczas podziału komórki DNA jest widoczne w postaci chromosomów wyjaśnia znaczenie mitozy w życiu organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela komórki haploidalne i diploidalne wyjaśnia znaczenie mejozy w życiu organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje chromosomów (chromatyd, centromer) chromosomy płci 	<ul style="list-style-type: none"> określa w podanych przykładach haploidalną i diploidalną liczbę chromosomów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak zmienia się liczba chromosomów podczas podziałów komórkowych (mitozy i mejozy)
<ul style="list-style-type: none"> określa istnienie różnych alleli (odmian) danego genu, w tym alleli dominujących i recesywnych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to homozygota dominująca, homozygota recesywna oraz heterozygota 	<ul style="list-style-type: none"> zapisuje za odpowiednich liter przykłady dziedziczenia cech człowieka: genotyp rodziców, ich gamety oraz możliwe potomstwo 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przykłady rozwiązań krzyżówek genetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> dotyczące jednogennego dziedziczenia cech przedstawia dziedziczenie jednogenne
<ul style="list-style-type: none"> określa, co to są genotyp i fenotyp 	<ul style="list-style-type: none"> określa fenotyp organizmu na podstawie genotypu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje dziedziczenia wybranych cech u człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> dziedziczenia cech pod kątem określania genotypu oraz fenotypu rodziców i potomstwa 	<ul style="list-style-type: none"> dotyczące dziedziczenia wybranych cech u człowieka
<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia znaczenie wiedzy na temat grup krwi i czynnika Rh w życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> zapisuje za symboli genotypy osób o poszczególnych grupach krwi układu ABO 	<ul style="list-style-type: none"> zapisuje za symboli genotypy osób Rh⁺ i Rh⁻ 	<ul style="list-style-type: none"> dziedziczenia grup krwi układu AB0 pod kątem określania genotypu i fenotypu potomstwa 	<ul style="list-style-type: none"> dotyczące dziedziczenia grup krwi i czynnika Rh u człowieka
<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje zestawy chromosomów płci charakterystyczne dla kobiety i mężczyzny 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia dziedziczenie płci u człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia charakterystyczne objawy daltonizmu i hemofilii określa, co to są choroby sprzężone z płcią i jakimi symbolami zapisujemy warunkujące je allele genów 	<ul style="list-style-type: none"> genetyczne dotyczące dziedziczenia cech sprzężonych z płcią w celu ustalenia fenotypów oraz genotypów rodziców i potomstwa 	<ul style="list-style-type: none"> genetyczne dotyczące chorób sprzężonych z płcią

<ul style="list-style-type: none"> • odaje przykłady cech człowieka będących przejawami zmienności dziedzicznej i niedziedzicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady czynników mutagennych fizycznych, chemicznych i biologicznych • rozróżnia mutacje genowe 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia nowotwory jako skutek niekontrolowanych podziałów komórkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że proces mejozy oraz zapłodnienie są przyczyną występowania zmienności rekombinacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że nowotwory są skutkiem mutacji
<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczynę i objawy zespołu Downa • podaje przykłady chorób genetycznych człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • krótko opisuje objawy mukowiscydozy i fenyloketonurii 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje zestaw chromosomów osoby chorej na zespół Downa 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia chorób (na przykładzie mukowiscydozy) 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przyczyny chorób genetycznych człowieka warunkowanych mutacjami

Kl.8 - wymagania na ocenę roczną
(nr podstawy programowej- wymagania ogólne: – VI– 1, 2, 3 ; VII – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; VIII – 1, 2, 3, 4, 5)

<ul style="list-style-type: none"> • określa, co to jest ewolucja organizmów i na czym ona polega 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady skamieniałości i krótko przedstawia sposób ich powstawania • wskazuje twórców teorii ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego formy przejściowe i żywe skamieniałości są cennymi świadectwami ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady świadectw ewolucji opartych na analizie porównawczej budowy anatomicznej, fizjologii i DNA współcześnie występujących 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje źródła wiedzy o przebiegu ewolucji organizmów na wybranych przykładach
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zmienność genetyczną, nadmiar potomstwa i dobór naturalny jako czynniki ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, na czym polega rola zmienności genetycznej i nadmiaru potomstwa w przebiegu ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia sposób działania doboru naturalnego na organizmy • podaje przykłady ras i odmian organizmów hodowlanych uzyskanych przez 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działania doboru naturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje dobór naturalny i dobór sztuczny, wskazując podobieństwa i różnice między nimi
<ul style="list-style-type: none"> • określa przynależność systematyczną człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze podobieństwa i różnice między człowiekiem a małpami człekokształtnymi 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje najważniejsze zmiany w budowie i funkcjonowaniu organizmu, jakie zaszły podczas ewolucji przodków człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • krótko opisuje wybranych przodków człowieka (australopitek, człowiek zręczny, człowiek wyprostowany) 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia znaczenie zmian ewolucyjnych w budowie i funkcjonowaniu organizmu człowieka
<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje żywe (biotyczne) i nieożywione (abiotyczne) elementy ekosystemu 	<ul style="list-style-type: none"> • określa, czym zajmuje się ekologia jako nauka • wymienia w kolejności poziomy organizacji wybranego ekosystemu 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje znaczenie pojęć: ekosystem, biocenoza, biotop, populacja 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia znaczenie wiedzy ekologicznej w życiu człowieka i dla zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje zależności między organizmami a środowiskiem
<ul style="list-style-type: none"> • określa, co to jest populacja i jakie są jej cechy • opisuje cechy populacji: liczebność i zagęszczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • bada liczebność i rozmieszczenie wybranego gatunku rośliny zielnej na podstawie instrukcji • określa, co to są rozrodczość i śmiertelność 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje metodę badania liczebności, rozmieszczenia i zagęszczenia populacji • opisuje struktury populacji – przestrzenną, 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje w terenie obserwacji liczebności, rozmieszczenia i zagęszczenia wybranego gatunku rośliny zielnej 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę stosowania naukowych metod badawczych podczas badania podstawowych cech populacji

<ul style="list-style-type: none"> określa, co to są pasożytnictwo i konkurencja wskazuje zasoby przyrody, o które konkurują przedstawiciele jednego gatunku między sobą i z innymi gatunkami 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady pasożytów wewnętrznych i zewnętrznych określa skutki konkurencji między organizmami oraz pasożytnictwa dla populacji poszczególnych gatunków 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje konkurencję i pasożytnictwo na podstawie opisu oddziaływania, fotografii, rysunków 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje adaptacje wybranych gatunków zwierząt i roślin do pasożytniczego trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje oddziaływania antagonistyczne: konkurencję i pasożytnictwo
<ul style="list-style-type: none"> określa, co to są drapieżnictwo i roślinożerność podaje przykłady drapieżników i ich ofiar oraz roślin i roślinożerców z najbliższego otoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przystosowania ssaków mięsożernych (drapieżników) do chwytania zdobyczy oraz obronne adaptacje ich ofiar podaje przykłady przystosowań roślin chroniących je przed zjadaniem 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje drapieżnictwo i roślinożerność na podstawie opisu, fotografii, rysunków przedstawia adaptacje zwierząt do odżywiania się pokarmem roślinnym 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak zjadający i zjadani wpływają na swoją liczebność w populacji 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje oddziaływania antagonistyczne: drapieżnictwo i roślinożerność
<ul style="list-style-type: none"> wyróżnia trzy typy relacji nieantagonistycznych podaje przykłady organizmów z najbliższego otoczenia odnoszących korzyści ze 	<ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach organizmów wyjaśnia oddziaływania nieantagonistyczne: mutualizm, protokooperacją i komensalizm 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje nieantagonistyczne relacje między gatunkami na podstawie opisu, fotografii, rysunków 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje na wybranych przykładach, że mutualizm jest konieczny i wzajemnie korzystny dla przeżycia obu organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje oddziaływania nieantagonistyczne pod kątem znaczenia dla organizmów współpracujących
<ul style="list-style-type: none"> rozdziela producentów i konsumentów (I-go i kolejnych rzędów), destruentów wybranej biocenozy lądowej i wodnej podaje zasady schematycznego zapisu prostego łańcucha pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> określa, co to są: łańcuch pokarmowy, poziomy troficzne oraz sieć pokarmowa uzasadnia rolę destruentów w procesie przetwarzania materii organicznej w nieorganiczną 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje zależności pokarmowe (łańcuchy i sieci pokarmowe) w wybranym ekosystemie 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę producentów, konsumentów i destruentów w obiegu materii i przepływie energii przez ekosystem konstruuje łańcuchy pokarmowe 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia strukturę troficzną wybranego ekosystemu uzasadnia niezbędność każdego z ogniw sieci troficznej w utrzymaniu równowagi ekosystemu
<ul style="list-style-type: none"> wskazuje nieożywione i żywe elementy ekosystemu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady wpływu wybranych czynników abiotycznych (temperatura, wilgotność) na 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje środowisko lądowe i wodne pod kątem czynników abiotycznych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady wpływu stężenia dwutlenku siarki w powietrzu na organizmy 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje powiązania między żywymi i nieożywionymi czynnikami środowiska
<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznacza termin tolerancja ekologiczna podaje przykłady czynników środowiska, na które organizmy mają różną tolerancję 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest zakres tolerancji ekologicznej organizmów na wybrane czynniki środowiska (temperaturę, wilgotność) podaje przykłady gatunków o wąskim i o szerokim zakresie tolerancji ekologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady gatunków wskaźnikowych i wskazuje ich wykorzystanie przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> określa, co to znaczy, że gatunek jest eurybiontem lub stenobiontem przedstawia porosty jako organizmy wskaźnikowe 	<ul style="list-style-type: none"> planuje i przeprowadza obserwację pozwalającą określić za pomocą skali porostowej stopień zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem siarki w miejscu zamieszkania

<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zasobów przyrody • dokonuje podziału zasobów przyrody na odnawialne i nieodnawialne 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje, na podstawie wybranych przykładów, krótką charakterystykę zasobów przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady pozyskiwania energii z odnawialnych zasobów przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego nieodnawialne zasoby przyrody należy racjonalnie użytkować • wyjaśnia, dlaczego rozwój zrównoważony jest niezbędny dla mieszkańców naszej planety 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia propozycje racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju
<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnorodności gatunkowej w wybranym ekosystemie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady gospodarczego użytkowania ekosystemów 	<ul style="list-style-type: none"> • określa poziomy różnorodności biologicznej z podaniem przykładów 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia istotę różnorodności biologicznej • określa przyczyny spadku różnorodności biologicznej w ekosystemach 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, na wybranych przykładach, że niewłaściwe gospodarowanie ekosystemami prowadzi do zmniejszania różnorodności biologicznej
<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działań przyczyniających się do spadku różnorodności biologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób ogrody botaniczne i ogrody zoologiczne zapobiegają spadkowi różnorodności biologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady ochrony różnorodności biologicznej w ekosystemach użytkowanych przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek między bankami genów a różnorodnością biologiczną 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność ochrony różnorodności biologicznej
<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia formy ochrony w Polsce • podaje przykłady form ochrony przyrody w najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy ochrony w Polsce i uzasadnia konieczność ich stosowania dla zachowania gatunków i ekosystemów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje charakterystykę wybranych form ochrony przyrody w Polsce (park narodowy, rezerwat przyrody, ochrona gatunkowa) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia celowość utworzenia obszarów Natura 2000 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje argumenty przemawiające za tym, że należy chronić nie tylko poszczególne gatunki organizmów, lecz całą różnorodność

